

Samtal kring föräldrautbildning

Det har förts en mycket intensiv debatt kring frågan hur vi skall kunna skapa ett barnvänligt samhälle. Förutom att bygga ut förskolan och förkorta arbetstiden så att det blir möjligt för föräldrar att både kunna arbeta och vara mer tillsammans med barnen samt att förkorta barnens vistelsetider på dagis har kravet på föräldrautbildning förts fram som en viktig bit i barnomsorgen. Föräldrautbildningen kan alltså betraktas som något av en kvalitetsfråga. Den står inte på egna ben men tillsammans med andra åtgärder har vi förhoppningen att föräldrautbildningen skall leda fram till det vidgade sociala kontaktnät som Rita Liljeström talar så mycket om.

Det finns många frågor man vill ställa och få svar på när det gäller hur en föräldrautbildning tillgänglig för alla egentligen skall utformas. Är föräldrautbildning över huvud taget ett bra ord att använda? På vilket sätt skall föräldrar träffas? Är det samhällets organ som barnavårdscentralen, BB, mödravården, förskolan, fritidshemmet, skolan osv som skall förmedla föräldrautbildning? Vilken roll kan folkrörelserna spela? Vilka yrkesgrupper är bäst lämpade att förmedla föräldrautbildning — skall det vara psykologer och experter eller skall det utgå från föräldrarna själva och de naturliga yrkeskategorierna som redan finns? Är det tillåtet att förmedla grundläggande värderingar i föräldrautbildningen och vilka skall de i sådant fall vara?

Något av detta har kommit till uttryck i det följande samtalet mellan barnavårdsläraren **Berith Berg-Lindberg** från Lund, departementssekreteraren **Sten** Svensson i Socialdepartementet som också är huvudsekreterare i Barnomsorgsgruppen, ombudsman **Bengt** Hedenström, ABF, psykologen **Kerstin** Sjöblom i Familjestödsutredningen, bibliotekarien **Britt** Isaksson som planerar föräldrautbildning inom TRU, samt **Barbro** Spörndly som är sekreterare inom Barnomsorgsgruppen.

Samtalsledare: **Kristina** Lejdström. Bibliotekarie och frilansskribent. Sedan en tid knuten till barnomsorgsgruppen för att arbeta med materialsidan inom föräldrautbildningen.

Vad du vill innefatta i begreppet föräldrautbildning? Är det ett bra ord för att uttrycka vad vi menar? Finns det något annat ord som bättre skulle täcka in begreppet?

Berit: Inom Svenska Barnavårdslärares Förening har vi haft uppe begreppet många gånger till debatt. I en enkät fick vi svaret att eftersom ordet börjar bli allmänt vedertaget är ett ordbyte omöjligt. Det är säkert den allmänna meningen. En av våra lokalkretsar ansåg att ordet var fel eftersom det skrämmer många föräldrar, speciellt de som ligger i riskzonen. När vi yttrade oss till barnomsorgsgruppen i samband med symposiet om föräldrautbildning 1974 kallade vi det i stället för människokunskap.

Britt: Vi tycker egentligen illa om ordet och har försökt hitta andra ord.

Bengt: I vår verksamhet använder vi ordet föräldrautbildning så litet som möjligt. Vi säger i så fall "den s k föräldrautbildningen". Vi gör gärna tillägget: Föräldrautbildning utan moralism. Vi vill reservera oss för undertonen i ordet.

Kristina: Man upplever det tydligen som ett problem att använda ordet föräldrautbildning och försöker kringgå det hela?

Britt: Risken finns ju att man öser över mycket av ansvaret just på föräldrarna. Det är *föräldrarna* som skall lära sina barn att veta hut. Det är *föräldrarna* som har misslyckats med barn och ungdom i samhället idag. De måste alltså få en chans att veta hur man gör.

Barbro: Det finns också en risk att man på vissa håll tror sig kunna lösa fundamentala problem i samhället med föräldrautbildning, både inom barnhälsovården, förskolan och skolan. Man sätter allt sitt hopp till detta nya och lägger in krav som man egentligen skulle ställa på andra håll i samhället.

Sten: Kraven på föräldrautbildningen kommer bli genom att man vill rätta till missförhållanden. Det är fortfarande ett av syftena med utbildningen. Men det är först på hela socialvårdsområdet och många andra områden man kommer ett litet steg vidare. För det går aldrig att lära föräldrar — vilken undervisning man än sätter in — att de inte får slå sina barn. Föräldrars agerande mot barn är oftast en spegling av deras egen situation. Man måste lägga väldigt stor vikt vid vuxenrelationerna och människors agerande gentemot varandra. Det är farligt att lägga för stor vikt vid bara barn—föräldrelationer.

Vilka förväntningar har du på föräldrautbildningen?

Britt: Förväntningarna är enorma om föräldrar får komma tillsammans och diskutera sin egen och sina barns livssituation och försöka bena upp varför det är på ett speciellt sätt samt se vad man kan göra åt saken. Det är en fantastisk bit på vägen. Om föräldrarna sedan får fortsätta och träffas och diskutera blir det en väldigt stor kapacitet. Då kan det börja hända saker. Både för barnens och den vuxnes del.

Sten: Den viktiga delen är att människor får komma tillsammans, träffas, utvecklas och få kontakter. Många lever under rätt stor isolering. Genom att man får ett ökat kontaktnät ökar beredskapen för hur man skall agera för att kunna påverka sin egen situation och även andras. Jag tror att detta kan bli en väldigt stor rörelse så småningom. Jag hoppas det.

Bengt: Jag håller med Britt och Sten. Just möjligheten för människor att öka sin egen självtillit, självkänslan och tilltron till sin egen förmåga, att inte behöva drömma sig bort till en annan tillvaro utan i stället kunna göra något åt sin egen situation. Man gör det bäst i grupp eftersom den har den dynamik i sig som behövs. Den kan fylla de förväntningar vi har. Det är därför många studieförbund är intresserade av detta. Den största förväntningen vi har är att vuxna får råg i ryggen. Föräldrabegreppet är långt ifrån entydigt. Det

finns så många varierande villkor som människor lever under. Vi vill anlägga ett klassperspektiv på det här. Vi vill kunna ge mest vuxenutbildning till de som nu har minsta möjligheten att få sådan. De måste få tillfälle att göra sig hörda. De måste ges möjlighet att ta egna initiativ.

Kristina: Tror du inte att det finns en risk att de får vatten på sin kvarn som säger att det gäller att åstadkomma föräldrautbildning för vissa grupper?

Bengt: Någon slags segregation? Jag tror inte det. Ett av de problem man möter när man anordnar föräldrautbildning är att det är svårast att nå de grupper för vilka denna utbildning skulle vara väsentligast att få.

Britt: Man hör ofta uttrycket "de som bäst behöver det är de som aldrig kommer". Vad vet vi om vilka som bäst behöver det? När det gäller barn har vi ju en stor okunnighet när det gäller alla grupper. Man märker det när man talar med folk som skall bli föräldrar att förvirringen är stor. Det gäller även bland akademiker. Det är en slags livskris att få barn. Det är någonting som man är väldigt dåligt rustad för att klara. Det är ingen som särskilt bäst behöver detta, utan vi behöver den allihop. Det är det som gör förutsättningen för föräldrautbildningen så unik att alla kan träffas omkring detta ämne och alla behöver det.

Bengt: Jag menar självfallet att föräldrautbildningen skall vara allmän och tillgänglig för alla. Det skall inte vara någon slags särskilt inriktad åtgärd. Ingen samhällsbedömning att det finns vissa föräldrar som inte är "bra föräldrar". Men vi bör göra större ansträngningar att underlätta för de människor som har dessa behov men inte har samma uttrycksförmåga som andra och resurser att aktivt söka upp ett sådant här tillfälle — en del av livets goda, samhällets goda, som föräldrautbildningen innebär. Det är en organisatorisk fråga för de som anordnar sådan utbildning.

Sten: Ingen vill ge sig in och definiera vem som bäst behöver. Jag förmodar att man tänker på

barn som har problem när de kommer högre upp i åldrarna och föräldrar som har sociala problem. Man skall vara noga med alla, men man måste göra föräldrautbildningen i ett sammanhang som känns naturligt. Det är därför man måste knyta den till de situationer som är naturliga för människor, t ex besök hos mödravårdscentralen. Man måste alltså bygga på den situation som finns. Daghemmet och skolan kommer också in. Det hindrar inte att man måste göra andra saker, som kompletterar.

Kristina: Räcker det med att man har barn för att träffas i föräldragrupper, eller behövs det någonting mer?

Britt: Det är viktigt att det blir de naturliga grupperna. Det är sällan ett problem handlar om ett barn och en förälder. Det är hela barngruppen som man måste lära sig att hantera. Det är ofta problem, frågor som rör hela gruppen och som kräver en gemensam lösning. Den dynamiska gruppen är svår att få. I bostadsområdena kan man få den möjligen om man kan samla alla föräldrar kring en gård. Det blir ändå inte den naturliga dynamiska gruppen som om man får med alla föräldrar som hör till ett dagis, på fritidshemmet och i skolan.

Bengt: Det tycker jag är ett lite snävt synsätt. Nog finns det naturliga gruppbildningar, likheter och gemensamma problem på fler ställen än på institutioner och skolor. Det är jag helt övertygad om. Man har t. ex. i socialutredningen talat om grannskapsarbete. Man har knutit an till bostadsområdena. Det kan finnas andra sammanslutningar och grupper där man har samspel med varandra, barn, vuxna och grupperna tillsammans.

Kristina: Hur djupt tror du då att man kan komma när det gäller att diskutera med varandra? Blir det inte bara så att man stannar vid att ta upp praktiska saker? Man är kanske inte beredd att sätta sig ned och diskutera personliga relationer, problem över huvud taget. Räcker det som intressebas att vara grannar?

Bengt: Jag tror att samma problem att uppnå ett

öppet klimat då lika väl gäller föräldrar till barn i skolan eller daghemmet. Man känner ett prestationskrav. Man kanske känner att man måste sitta och jämföra barnens framgångar eller misslyckanden. Det kan vara lika hämmande. Jag tror inte att det är så enkelt att man genast får en lika-villkors-situation när man hämtar deltagare endast från den utgångspunkten att de finns på daghem eller fritidshem. Det finns så många andra delar av tillvaron som både barn och vuxna har som man kan knyta an till.

Sten: På mödravårdscentralen och liknande platser tar man barnen som utgångspunkt. Men man hoppas ju att människorna skall agera vidare. Ett syfte är att vi skall få människor att kunna påverka sin egen situation. Det kan man inte klara enbart genom att verka i en föräldraförening runt dagis eller barnavårdscentralen utan det fordras andra vinklingar också som bostadsföreningar, politiska partier eller fackföreningarna. Man måste röra sig på flera plan.

"Då och då under årens lopp
hjälper du mej med städningen
och med barnen,
som du hissar upp i luften
och som du låter rida på dina axlar,
tills dom skriker av förtjusning.
Du skrattar och skojar med dem
när jag själv inte ens orkar le."

Gunilla Rudling i sin dikt
"Då och då men inte alltid"
i Morgonbris maj 1976.

Barbro: Det beror också på vilka ambitioner man har med föräldrautbildningen. Har man ambitionen att bara få folk att samlas och då blir det en enorm grannsämja. Det skall då vara en ersättning för det gamla jättemysiga samhället. Jag anser att bilden av det gamla samhället är förfalskad. Kan man bara ordna att människor kommer ihop löser sig resten, resonerar man.

Det är viktigt att hålla isär vad man vill med föräldrautbildningen. Pia Lindblad säger en nyc-

kelmening i sin rapport om nyblivna mammor i Tensta: "I och för sig går det att samla mammor-na kring ett gemensamt intresse, nämligen att de har fått en baby. Men de här församlingarna räcker inte för att göra några bestående kontakter. Man måste ha någonting gemensamt *mer* än att ha fått en baby för att vuxenkontakterna skall bli bestående. Alla mammor kommer från så vitt skilda håll, har vitt skild bakgrund, intressen osv". Man måste hela tiden hålla isär vad man vill åstadkomma med de här sammankomsterna.

Kerstin: Jag tror det Barbro säger är fruktansvärt viktigt. När man diskuterar vad föräldrautbildningen skall innehålla måste man ta hänsyn till föräldrarnas situation. I första fasen när det gäller barns födelse är det lättare att samla grupper som bara har barnet gemensamt. Längre fram i föräldrautbildningen måste man knyta an till innehåll, form och vad man lägger till föräldrarnas andra intressen. Man måste forma materialet ganska olika för de olika faserna i föräldrautbildningen.

Kristina: Vilken målsättning anser du då vi skall ha med föräldrautbildningen?

Kerstin: En av de viktigaste sakerna måste vara att försöka fostra barn för ett nytt samhälle — så att de kan förändra världen på ett sätt så att vi alla kan överleva i den. Det är den viktigaste biten i en föräldrautbildning. En annan viktig sak är att föräldrarna kan se sig själva i ett nytt perspektiv, sina normer, sin livsstil i ett politiskt, ideologiskt sammanhang. Man borde ha en diskussion omkring detta med olika metoder i barnuppfostran, t ex att uttrycka sina känslor eller reaktionerna på den auktoritära uppfostran, hur det hänger ihop med hur samhället har utvecklats. Jag ser det mest från daghemssidan. Här har reaktionen mot den auktoritära uppfostran nästan gått över i extrema former och man ser inte att barnen behöver vissa normer och att man kan diskutera normerna och även diskutera hur man når fram till att barn övertar vissa värderingar.

En annan målsättning tycker jag skulle vara att föräldrautbildningen skall ge möjlighet att öppna

den slutna, privata familjen där det finns en väldigt rädsla för insyn och att man måste hålla masken utåt och visa hur lyckad och bra man är.

Kristina: Men hur skall vi kunna föra in denna medvetenhet i föräldrautbildningen. Har vi inte satt skygglapparna på när det gäller en sådan diskussion?

Kerstin: Det kan väl hänga ihop med att man förnekar att det finns klassmotsättningar i vårt samhälle. Man täcker över det och kan därför inte heller lyfta fram sådana här saker som att uppfostran är beroende av materiella eller politiska förhållanden som man lever under. Det är därför svårt att diskutera när det är övertäckt.

Kan vi förmedla grundläggande värderingar i en allmän föräldrautbildning?

Bengt: Det gäller egentligen två plan, dels att kunna förmedla värderingar och normer till barnen för ett annorlunda samhälle, dels ha det aktuella perspektivet att föräldrarna bör få möjlighet att frigöra sina egna resurser i dagens situation för att aktivt kunna förändra situationen i dagens läge. En del kallar det att medvetandegöra. Jag tycker att man lika gärna kan säga frigöra resurser som finns hos människor. De finns och det är därför en sådan här gruppverksamhet som vi medverkar till kan få den ideologiska dimensionen. Det är en rättighet att få påverka samhället.

Kristina: Då kommer frågan vilken värdering man skall föra fram.

Bengt: Begreppet solidaritet borde samhället prägla i stället för konkurrens, annars får vi inte ett samhälle som är bra för människorna.

Kristina: Solidaritet är ett stort fint ord som väldigt sällan konkretiseras.

Kerstin: Likadant med demokrati. Om man säger att detta med solidaritet borde genomsyra innehållet i föräldrautbildningen bör man fråga solidarisk med vem, med grannarna, med andra hög- eller lågavlönade, med svenska folket, med hela värl-

den? Det blir så väldigt uttänjt. Det säger ingenting.

Bengt: Det beror på vilka som formulerar och om-
tolkar begreppet. Man har metodiskt utvecklat att
omsätta solidaritetsbegreppet i praktisk handling
inom Unga Örnar. Det är de vägarna man får ta
sig fram.

Kerstin: Då definierar man solidaritetsbegreppet
utifrån en gemensam referensram med en ge-
mensam ideologi. Det tycker jag är den enda möj-
ligheten inom föräldrautbildningen. Man måste
finna gemensamma intressen, en gemensam ideo-
logi och därifrån diskutera hur man vill förverk-
liga någonting sådant som solidaritet. Samtidigt
frågar jag mig, en ökad profilering i vårt samhälle
är det ett hot mot den demokrati vi har eller är
det någonting bra?

Berit: Under de senaste årens diskussioner har jag
oroats lite grand över att man vill använda föräld-
rautbildningen som ett medel att nå politiska mål.
Jag menar inte allmänpolitiska mål utan partipo-
litiska mål. Jag tycker att det är farligt att börja
diskutera det i sådana termer. Det handlar inte
om solidaritet om man är samlade kring partipo-
litiska grupper.

Kerstin: Kan du tala om vad du menar med far-
ligt här?

Berit: Jag tror att man splittrar folk.

Bengt: Föräldrautbildningen borde anvisa möjlig-
heter eller vägar att påverka sitt eget liv och där-
med hamnar man i läget att politiskt kunna för-
medla sina krav. Det behöver inte innebära att
man skall gå den partipolitiska vägen. De flesta
i Sverige ställer upp på att man skall påverka ett
samhälle på politisk väg, på demokratisk väg och
att partierna är ett instrument för det. Man kan
även använda sig av andra instrument. Vi har t ex
bostadsområden. Där kan man ställa krav på en
bättre lekmiljö för barnen till de som äger fastig-
heten. Det är naturliga krav som inte behöver ut-
tryckas partipolitiskt, men som ändå är av politisk
karaktär eftersom de ingår i ett mönster hur sam-
hället ser ut.

Kan föräldrautbildningen medverka till att för-
äldrar som grupp blir medvetna och starka att
fungera som en verklig påtryckningsgrupp för
att få samhället att fungera utifrån barnens be-
hov. Är det en process som vi sätter igång?

Sten: Jag tror i och för sig att det är en process
som man sätter igång, men jag tror inte att den
är så enkel att man kan säga att en viss föräldra-
grupp som träffas är den som skall påverka sam-
hället. Jag tror att påtryckningsgrupperna måste
kanaliseras i det system som vi har i dag. Det finns
ett grundläggande behov när man startar den här
medvetandeprocessen genom att man har diskus-
sioner om hur barn har det, hur föräldrar har det,
hur vuxna har det osv. Vuxna föräldrar ges en
möjlighet att komma ut och få andra kontakter,
bryta sig ur den lilla kärnfamiljen. Där någonstans
måste samhället börja. Vi måste ha en grundläg-
gande föräldrautbildning där vi ger möjligheterna.
Jag tror däremot att vidareutvecklingen av detta
måste finnas. Samhället kan inte kanalisera den
på annat sätt än genom de politiska partierna.
Man behöver inte vara rädd för profileringen och
värderingar i ett grundläggande skede där man ger
möjligheterna för människor att komma samman.

Vem är bäst lämpad att ha hand om föräldra-
utbildningen? Finns det en konflikt mellan olika
yrkesgrupper?

Barbro: Det är en väldigt intressant fråga och
det är nästan enbart den som har diskuterats un-
der tre års tid. Vem är mest lämplig att leda en
grupp? Vad händer i en grupp? Är det farligt att
samla människor om man inte har kompetent yr-
keskunnigt folk som kan ta rätt på de problem
som finns i gruppen? Hur ser man från studieför-
bundshåll på det här?

Bengt: Den utveckling vi har haft inom bl a ABF
är att man söker en cirkelledare som har så stor
samband med och kommer från så lika om-
ständigheter som möjligt med deltagarna. Det in-
nebär inte att vi utesluter några yrkesgrupper utan
vi är intresserade av samarbete med förskollärare,
barnsköterskor m fl. Jag tycker det är naturligt för
oss att söka samarbete med barnavårdens och

mödravårdens personal. De som är intresserade och har förutsättningar att kunna fungera på likartade villkor kan få deltagarna att känna en identifikation med cirkelledaren. Barnomsorgsgruppen har ju också tagit upp att det inte skall vara frågan om någon ensidig kommunikation i form av undervisning utan det skall vara en dialog. Det skall vara så att alla har någonting att bidra med.

Kristina: Har ni tänkt er att gå direkt in i den verksamhet som bedrivs inom mödra- och barnavården?

Bengt: Vi har inga ambitioner att rycka loss och uppmåna personal som är anställd inom barnomsorgen eller barnavården att ta tjänstledigt och bli cirkelledare. Det kan vi inte göra. Det får bli i anknytning till verksamheten.

Kerstin: Målsättningen för föräldrautbildningen måste avgöra vem man anser vara lämplig som cirkelledare. Jag har hittills bara tagit upp den politiska målsättningen. Går man in för en psykologisk bearbetning av en livssituation behöver man kanske en psykologiskt utbildad människa som kan hjälpa till att ta processen i en takt som människor orkar med utan att låsa fast vissa saker.

Berit: Jag tror att vi ibland psykologiserar litet för mycket, jag har själv varit likadan men jag börjar mer och mer inse att vi får inte glömma bort att det är vanliga föräldrar vi har att göra med. De behöver vanliga kurser.

När det gäller dom olika yrkeskategorierna, så måste naturligtvis sägas någonting om barnavårdslärarna, som jag tycket är en kategori som har en bred utbildning. Men jag tycker alls inte att dom för den skull skall ha hand om all föräldrautbildning, utan jag håller på att man skall ha den kategori som är knuten till den institution man har, oavsett om det gäller förskolan eller barnavårdscentralen.

När det gäller psykologens roll, så tycker jag att dom framför allt bör utnyttjas som handledare för dom olika personalkategorierna — förskollärare och sjuksköterskor.

Sten: Det känns främmande för mig när man pratar om faran av vad som händer i grupper. Mäniskor samlas i grupp och har gjort det under många år. Detta händer både inom bildningsförbunden och fackföreningsrörelsen. Att man samlas i grupp för att diskutera olika frågor och får en utvecklingsprocess i gruppen behöver väl inte innebära att man måste ha någon högt kvalificerad handledare som måste stötta gruppen i alla sammanhang. Jag föreställer mig att det här inte skall vara ett så stort problem som man vill göra gällande från vissa håll.

Finns det en motsättning mellan föräldrarnas ansvar och samhällets när det gäller vem som skall ha huvudinflytandet över barnens fostran?

Kerstin: Det förutsätts ju hela tiden att det är föräldrarna som har hela ansvaret. Som äger barnen.

Kristina: Föräldrarna har hela ansvaret för fostran medan det faktiskt är så att många barn är så länge på daghemmet att de huvudsakligen påverkas av den miljön kanske? Är det riktigt?

Kerstin: En stor del gör väl det, men föräldrarna har ju en annan situation än vad texten dagis har. Föräldrarna har ju en historia tillsammans med barnen. Man har skapat det här barnet eller det har fötts under vissa omständigheter. Det liknar mormor och går precis som morbror i Skövde och jag menar alla de väldigt nära relationer man har. Man har också framtiden. Alltså en historisk relation som i viss utsträckning fattas på daghemmet. Där tror jag då att föräldrarna har större inflytande för att man har mera långsiktig samvaro tillsammans.

Kristina: Oavsett hur länge barnen är på daghemmet?

Kerstin: Ja. Men jag menar att nog påverkas ungarna av att vara på daghem men jag tror att föräldrarnas normer och livsstil får större genomslagskraft. Man är i större utsträckning tror jag som barn lojal med sina föräldrar och deras värderingar än man är lojal med daghemmet.

Kristina: Gäller det också skolan?

Kerstin: Ja. Faktiskt!

Här får vi sätta punkt i samtalet. Mycket mer finns att diskutera och utveckla som inte ryms inom ramen för en artikel. Avsikten har varit att spegla något av de olika uppfattningar som finns när det gäller utformningen av föräldrautbildning för framtiden. Motsättningarna inom den krets som träffats är inte våldsamma men det finns vis-

sa klara skiljelinjer inte minst när man kommer in på frågan vem som är bäst lämpad att ha hand om föräldrautbildning, på vilket sätt det skall ske och vilken målsättning som skall gälla.

Det är viktigt att dessa frågor förs upp till ytan i en bred debatt så att alla människor får möjlighet att påverka inriktningen av föräldrautbildningen eftersom den i hög grad kommer att beröra alla på något sätt i framtiden. Det gäller ju i grunden en så inträngande fråga som hur vi skall "uppföstra" våra barn och till vad.

Utmärkt hjälpmedel i föräldrautbildningen

GRETTY M MIRDAL:

Det ufødte barn — det nyfødte barn.

*Munksgaard Köpenhamn 124 s,
Dkr 42: 50*

I boken beskrivs utvecklingen av det mänskliga beteendet alltifrån fostrets första rörelser till den nyföddes mera komplicerade livsytringar. Samtidigt beskrivs och analyseras samspelet mellan individ och miljö under denna tidspe-

riod. Framställningen bygger på en omfattande genomgång av forskningsresultat av såväl äldre som nyare datum, bl a redovisas flera viktiga arbeten från 70-talet. De olika forskningsresultaten har författaren lyckats väva in i sitt sammanhang på ett skickligt sätt och framställningen hålls levande, intressant och lättförståelig. Olika typer av studier och synsätt inom barnpsykologin är representerade vilket gör boken tilltalande oortodox.

Det centrala temat är mögnadsförlöppets rytmik i relation till miljön. Författaren beskriver ingående fostrets utveckling och beteende från psykologisk synpunkt samt analyserar spädbarnets beteende, medvetandegrad, mottaglighet för olika stimuli och inlärningsförmåga.

En stor del av boken ägnas åt hur den yttre miljön påverkar såväl fostret som spädbarnet samt hur det nyfödda barnet självt kan påverka miljön. Författaren betonar att varje spädbarn är unikt från beteendesynpunkt och att stor hänsyn bör tas till den individuella särarten. Denna aspekt är inte minst viktig för all före-

byggande barnavård.

Författaren ger klart besked om att spädbarnet är en individ med mångfacetterad förmåga och att det på intet sätt är likgiltigt hur man bemöter det under dess första veckor. Hon påvisar även att moderns fysiska och psykiska situation under graviditeten får fostret att reagera på olika sätt. Att samspelet mellan det nyfödda barnet och dess förälder är beroende av många faktorer — fysiska, psykiska och sociala — är ingen nyhet men förtjänar att återigen betonas.

Förutom det direkta intresse som bokens budskap kan ha för föräldrar (den ger svar på en mängd konkreta frågor om fostrets beteende och det späda barnets sannolika upplevelsevärld) bör den också vara ett starkt argument för föräldrautbildning vid mödravårds- och barnavårdscentraler. Boken torde i detta sammanhang vara ett utmärkt hjälpmedel för de personalkategorier som skall handha föräldrautbildning. En översättning skulle underlätta dess användning.

Christina Nilsson